

**STAATSNATUURRESERVAAT
(SBB)**

CANISVLIET

RAPPORT 1995

**HEEMKUNDIGE KRING SAS VAN GENT
WERKGROEP 'BEHOUD CANISVLIET'**

**NATUURBESCHERMINGSVERENIGING
'DE STELTKLUUT'**

**JOHAN VAN DEN STEEN
JANUARI 1996**

INHOUD

<i>Samenvatting</i>	Blz. 3,4,5
<i>Inleiding</i>	Blz. 6,7
I. Beheer	
<i>Waterpeil - Waterkwaliteit - Onderzoek</i>	Blz. 9,10
<i>Luchtverontreiniging</i>	Blz. 10
<i>Visbestand - Hengelseizoen</i>	Blz. 11
<i>Boschages - Wandelpad - Maaien - Groenaanplant</i>	Blz. 12
<i>Weidestrand - Vee - Beweiding - Maaien</i>	Blz. 13
<i>Jacht - Verstoring - Recreatiedruk</i>	Blz. 13,14
<i>Sluikstorting - Vernieling</i>	Blz. 14
II. Fauna en Flora	
<i>Vogels</i>	Blz. 15,16
<i>Vlinders - Libellen - Andere dieren</i>	Blz. 16,17,18
<i>Flora - Paddenstoelen</i>	Blz. 19,20
Geleide rondwandelingen, voordrachten, media	Blz. 21,22
Bijlagen:	
Lijst broedvogels 1995/02	
Lijst waargenomen vogels 1995/03	
Grafiek verloop waterpeil, damstand en temperatuur	

Samenvatting

De uitbreiding van Canisvliet is een feit. Het hele noordelijk deel tussen het reservaat en de Rijksweg ten westen van de Vissersverkortingsweg ($\pm$ 15 Ha) werd door het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) in beheer overgedragen aan het Staatsbosbeheer en is het eerste stuk dat definitief bij het natuurreservaat wordt gevoegd.

Op dit perceel zullen geen landbouw-activiteiten meer plaats vinden maar zal aanleg en beheer uitsluitend gericht zijn op de ontwikkeling en behoud van de natuurwetenschappelijke waarden.

Er werd i.v.m. de inrichting een aantal suggesties geformuleerd die in onderzoek zijn bij een werkgroep waarvan alle betrokken partijen deel van uitmaken. Hopelijk kan daarmee op het terrein in 1996 begonnen worden.

Ook in de Antoniepolder en tussen de kreek en de Vissersverkortingsweg werden reeds diverse percelen door het BBL aangekocht, maar deze werden nog niet als één beheerbaar deel aan het Staatsbosbeheer overgedragen. Er zou nog maximaal één jaar landbouw worden bedreven. Het hele project zal dus vrij snel afgerond kunnen worden, hopelijk is dat het geval. Canisvliet zal dan uitgegroeid zijn tot een volwaardig natuurreservaat en uit z'n te krap jasje zijn gehaald.

Wat de sanering van de kreek betreft blijft het verwijderen van de vervuilde sliblaag een essentiële aangelegenheid i.v.m. de zo voor het gebied belangrijke waterkwaliteit. Waterpeil en het onderdrukken van het sterk vervuild kwelwater uit het kanaal Gent-Terneuzen zijn daarbij van groot belang.

Een belangrijke gebeurtenis was ook het afsluiten van de Vissersverkortingsweg d.m.v. een landbouwsluit. De rust voor dier en plant nam daardoor in belangrijke mate toe.

Fauna en Flora stelden in het afgelopen jaar goed. Er werd een record aantal vogels waargenomen (133) en ook het aantal broedvogels was hoog (50) alsmede opnieuw diverse zeldzame planten.

Intens onderzoek naar het bestand van de zoogdieren, libellen en paddestoelen brachten verrassende resultaten aan het licht.

Canisvliet heeft een zeer lange en moeilijke strijd achter de rug. Citaten zoals "*Canisvliet moet blijven ..... terug naar de natuur .....de menselijke reden heeft tenslotte gezegevierd*" uit het boekje 'Canisvliet, een grensgeval' (blz. 65) van de heer W. van den Dool, schijnen nu voor dit natuurgebied eindelijk toch in vervulling te gaan.

Mijn dank gaat uit aan alle personen en instellingen die zich hiervoor hebben ingezet ,
t.w. :

- Het Ministerie van Landbouw, Natuurbehoud en Visserij
- Het College van Gedeputeerde Staten van de Provincie Zeeland
- Het Gemeentebestuur van Sas van Gent en Zelzate
- De leden van de werkgroep "Gebiedsgerichte Benadering Canisvliet"
- Het Waterschap de Drie Ambachten
- De Provinciale Waterstaat
- Het Staatsbosbeheer
- Natuur, Milieu en Fauna, directie Zuid-West (NMF)
- De Landinrichtingsdienst - afdeling Onderzoek
- Het Bureau Landelijke Gebieden Provincie Zeeland
- De Provinciale Commissie Beheer Landbouwgronden (PCBL/BBL)
- De Organisatie Verbetering Binnenvisserij (OVB)
- De Adviesdienst Waterbeheer Zeeuws-Vlaamse Waterschappen
- De heer Th. Kramer van de Z.M.F.
- Het bestuur en leden van de Heemkundige Kring Sas van Gent
- De Rijkspolitie Terneuzen
- De aktiegroep Antie Krulstaart Invasie (AKI)
- Studio Radio Zeeland Axel
- De heer W. de Groff, Radio Zelzate (ZRO)
- AVS - Oost-Vlaamse Televisie
- De dagbladen PZC, De Stem, De Gentenaar, Het Laatste Nieuws, Het Volk en de Vooruit
- De heer A. Paauwe, Voorzitter en bestuur en leden van de Natuurbeschermingsvereniging 'De Steltkluut'
- De heer H. Castelijns, Voorzitter Vogelwerkgroep van de Steltkluut
- De heer F. Sijnesael, Voorzitter van de hengelsportvereniging "De Platzak" uit Westdorpe
- Mevrouw E. Janssens en echtgenoot, beroepsvissers Canisvliet
- De heer I. Calle, Werkgroep Zoogdieren van de Steltkluut
- De heer W. Kuijs en T. Franssen Mycologen uit Goes
- De heer Postma, Joost en Demeulemeester van de Landinrichtingsdienst
- De heer A. Westorp, J. van Hagen en J. Kint van het Staatsbosbeheer
- De heer Ducarmon, Van Wichelen en Tombeur voor hun ornithologische gegevens en tenslotte aan de heer J. Sanderse, Voorzitter van de werkgroep "Behoud Canisvliet" voor zijn inzet en hulp bij het tot stand komen van dit rapport.

In het afgelopen jaar ging van ons heen de heer Jacques Verloove. Sinds 1970 was hij als bioloog actief op Canisvliet, in het bijzonder wat betreft de waterkwaliteit. Hij schreef talrijke hydrobiologische rapporten waardoor hij een enorme bijdrage leverde om tot een beter inzicht te komen inzake waterkwaliteit en vervuiling van dit natuurgebied. Een groot en onvervangbaar verlies. Canisvliet zal hem missen.

Dokter Frank Puijlaert stopte zijn dokterspraktijk en verliet Sas van Gent. Hij droeg Canisvliet in zijn hart en heeft zich steeds ingezet voor het behoud van ons aller natuurreservaat. Uit dankbaarheid werd eind december, op initiatief van de Welzijnsraad uit Sas van Gent, ten zijner eer een boom geplant op Canisvliet. Ik hoop in de toekomst op hem te mogen blijven rekenen.

Eind 1995 verliet de heer R. Steyn het Staatsbosbeheer. Sinds het vertrek van de heer H. Goossens (1987) heb ik met hem mogen samenwerken en dank hem voor hetgeen hij voor Canisvliet heeft gedaan.

Sas van Gent , januari 1996

Johan van den Steen.

INLEIDING

Het afgelopen jaar is i.v.m. de uitbreiding van Canisvliet een jaar van afwachten geweest. Het hele noordelijk stuk gelegen tussen het reservaat en de Rijksweg (15 Ha) werd in zijn geheel door het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) te Goes aangekocht en in beheer overgedragen aan het Staatsbosbeheer (SBB). De inrichting ervan zal alleen en uitsluitend gericht zijn op de natuurontwikkeling en behoud van de natuurwetenschappelijke waarden.

Er werden hiervoor een aantal voorstellen geformuleerd met foto's en tekeningen welke voorstellen in onderzoek bij een werkgroep bestaande uit medewerkers van SBB, het Waterschap, de Provincie Zeeland, de Directie Zuid-West (NMF) en de dienst BBL. Zodra deze werkgroep concrete plannen heeft geproduceerd zal met de werkgroep 'Behoud Canisvliet', de Steltkluut en mijzelf een gesprek desbetreffend plaatsvinden.

Ook in de Antoniepolder, gelegen tussen het kanaal Gent-Terneuzen en de Vissersverkortingsweg werden reeds diverse percelen door het BBL aangekocht, maar deze zullen pas in beheer worden overgedragen aan het SBB wanneer ze samen één beheerbare eenheid vormen. Zolang dit niet het geval is zal er nog maximaal één jaar landbouw activiteiten plaatsvinden.

De uitbreiding van Canisvliet gaat dus onverkort door en zal, naar ik hoop, in 1996 op het terrein zichtbaar worden.

In verband met de sanering van het gebied blijven nog twee zaken aan de orde, n.l. het uitbaggeren van de kreek en een aangepast verhuur van de jacht (zie verder onder deze rubrieken).

Ook het onderzoek naar de waterkwaliteit van de Provinciale Waterstaat gaat nog steeds door. Hier overheeft men het waterpeil drastisch op te voeren teneinde, in eerste instantie, de infiltratie van het vervuild kwelwater uit het kanaal Gent-Terneuzen te onderdrukken.

Begin december werden er in het kader van dit onderzoek in het noorden van de Antoniepolder opnieuw een aantal witte peilbuizen geplaatst.

De luchtvervuiling in het gebied is en blijft een nauwkeurig te volgen aangelegenheid. Ook verstoringen, vernielingen en sluikstortingen waren weer aan de orde, maar bleven gelukkig binnen de perken.

Een belangrijke gebeurtenis in het afgelopen jaar was het afsluiten van de Vissersverkortingsweg voor het autoverkeer. Deze weg werd als sluiptweg gebruikt. Voor de rust in het aangrenzend Canisvliet een goede zaak.

Fauna en Flora deden het in het afgelopen jaar opnieuw goed. Er werden 133 vogelsoorten vastgesteld en er waren maar liefst 50 soorten broedvogels. Dit zijn de hoogste aantallen sinds 1989. Ook weer tal van zeldzame vogels en planten werden waargenomen.

Er werd een zeer uitgebreid onderzoek verricht naar de aanwezigheid van Zoogdieren, Libellen en Paddenstoelen. Dit leverde verrassende resultaten op, zoals 20 soorten zoogdieren, 12 soorten libellen en ging de lijst van de op Canisvliet aangetroffen paddenstoelen van 51 naar 115 soorten!

Het gebied werd het afgelopen jaar 148 maal bezocht en 69 keer volledig geïnventariseerd met een totaal van 503 uur onderzoek en waarnemingen ter plaatse.

VARKENSTALLEN IN DE CANISVLIETPOLDER

De inplanting van de zes varkensstallen aan de Middenweg in de Canisvlietpolder is nog steeds hangend. Na de weigering van de Gemeente Sas van Gent, waartegen beroep, werd in juli 1995 ook dit beroep door de arrondissementsrechtbank te Middelburg afgewezen en de weigering gehandhaafd.

De aanvragers brachten de zaak voor de Raad van State - bodemprocedure. De uitspraak wordt verwacht tegen half januari 1996.

☞ *Het moge duidelijk zijn dat voor het vlakbij gelegen natuurgebied Canisvliet de inplanting van deze stallen met om en nabij 30.000 dieren ontoelaatbaar is. De Canisvlietpolder is al qua mest oververzadigd (zie foto) .... waar gaan ze met de gigantische hoeveelheid drijfmest die deze dieren produceren blijven???*

De werkgroep 'Behoud Canisvliet' en de actiegroep Antie Krulstaart Invasie (AKI) verzetten zich met klem en reden tegen deze in alle opzichte onverantwoorde inplanting, niet alleen voor het natuurgebied, maar zeker ook voor de inwoners van Zuiddorpe, Westdorpe en Sas van Gent. Ze hopen dat de Raad van State afwijzend zal oordelen.

Het mestoverschot-probleem is zowel in Nederland als in België acuut - en overal wordt legaal en illegaal drijfmest gedumpt !

*Zo ook , tot overmaat van ramp, in de Canisvlietpolder, waarin op 13 en 14 september 1995 op diverse percelen, grenzend aan het natuurgebied en langs de Bekkendreef, vanuit België een grote hoeveelheid drijfmest werd gedumpt !
Onbegrijpelijk.*

I. BEHEER

Ook het afgelopen jaar werd door het Staatsbosbeheer de noodzakelijke onderhoudswerken met zorg uitgevoerd, zoals snoeien van bosschages, aanplant en maaien. *Canisvliet lag er netjes bij.*

Waterpeil - Waterkwaliteit - Onderzoek

Door de weersomstandigheden was het kreekwaterpeil het afgelopen jaar vrij normaal, d.w.z. in het winterhalfjaar aan de hoge kant met een uitschieter op 31 januari van NAP + 31 na hevige neerslag en in de zomer aan de lage kant met een uiterste van NAP -35 eind augustus. Dit werd veroorzaakt door een zeer warme periode vanaf eind juni tot en met de eerste 10 dagen van augustus.

Het verschil van de damstand tussen winter- en zomerperiode was minder groot. Van begin januari stond deze op NAP -34, eind april werd de dam op NAP -12 gebracht en half mei op NAP -23 (dam dicht - water ophouden). Dit bleef zo tot eind oktober, toen de dam opnieuw zakte naar NAP -34 (dam gestreken - water afvoeren).

Het is gebleken dat én voor de landbouw, voor zover die in de Antoniepolder nog wordt bedreven, én voor de natuurontwikkeling dit een aanvaardbaar overgangsbeheer is. Zo mogelijk deze damstand ook in 1996 aan houden in afwachting van een uitsluitend natuurvriendelijk gericht waterpeilbeheer, d.i. in de winter hoog en in de zomer laag.

Het is zonder meer duidelijk dat hier pas kan toe worden overgegaan als alle landbouwgronden rond Canisvliet door de BBL zullen zijn verworven.

De waterkwaliteit van de kreek is zeker niet slechter geworden. Vanaf begin juni tot en met juli zat er een massa watervlooien (*Daphnia*) in het kreekwater met het gevolg dat de algen waren verdwenen en het kreekwater bijzonder helder werd. Met kon achter de vissteigers tot op de bodem kijken ($\pm$ 1 meter diep). Het is van vòòr de ruilverkaveling (1960-1968) geleden dat dit nog is gebeurd. In augustus waren de diertjes verdwenen en het water werd weer troebel. Om het vervuilde kreekwater te saneren (mest/algen/eutrofiëring) is en blijft het noodzakelijk de zeer vervuilde en op sommige plaatsen 5 meter dikke modderlaag geheel of gedeeltelijk te verwijderen.

Van het nog steeds lopende onderzoek van de Provinciale Waterstaat te Middelburg, om te bepalen in hoeverre het kreekwater wordt vervuild door infiltratie van het kwelwater van het kanaal Gent-Terneuzen is er, sinds de eerste voorlopige resultaten die duidelijk op ernstige vervuiling wezen, geen verder nieuws. Wel werden er begin december in het noorden van de Antoniepolder opnieuw een aantal peilbuizen geplaatst.

Feit is dat in voornoemd kanaal aan de Nederlands-Belgische grens op het grondgebied van Sas van Gent een flinke hoeveelheid giftig slib ligt. Met tussenkomst van de Vlaamse Gemeenschap werd toestemming gevraagd dit slib te mogen storten te Callemansputte (baggerstort/België). De gemeente en de bevolking van Zelzate, de Welzijnsraad Sas van Gent verzetten zich hiertegen. Niemand heeft graag deze giftige troep, de werkgroep 'Behoud Canisvliet' sluit zich hierbij aan.

Men overweegt ernstig om in de nabije toekomst het waterpeil van de kreek drastisch te verhogen om infiltratie van vervuilde kwelwater vanuit het kanaal te onderdrukken.

Veel en zuiver water met natuurlijke schommelingen is voor een natuureservaat als Canisvliet zeer gunstig en van het allergrootste belang. Het zou daarenboven het ontstaan van plas/dras biotopen rond de kreek in belangrijke mate in de hand werken.

Door de Hengelsportvereniging 'De Platzak' uit Westdorpe worden regelmatig monsters van het kreekwater genomen en onderzocht. Ik zou het bestuur dankbaar zijn indien ze mij de resultaten van dit onderzoek regelmatig en tijdig meedelen.

Tenslotte vermeld ik dat op 8 juli een flinke hoeveelheid DNCO (geel produkt waarmede aardappelloof wordt doodgespoten) in de afwateringsleiding van Canisvliet werd gedumpt. Het water kleurde over een afstand van 30 meter roodbruin. De gevolgen lieten zich niet raden. Het is jammer dat men in een natuureservaat zo onverantwoord omspringt met dergelijke zeer giftige produkten.

Luchtverontreiniging

De luchtverontreiniging in de kanaalzone is en blijft nauwkeurig te volgen. Enkele voorvallen in het afgelopen jaar wijzen daar duidelijk op.

Op 7 juni was er een gifwolk boven Zelzate (België), er was schade aan landbouwgewassen, moestuinen en fruitbomen. Later onderzoek door de Provinciale Milieudienst te Gent zou hebben uitgewezen dat het om een schimmelziekte ging waar door luchtverontreiniging en slechte boom-conditie (mest/verzuring) verzwakte bomen en struiken meer vatbaar zijn.

Een rechtstreekse oorzaak van boomsterfte kon niet worden toegeschreven aan industriële activiteiten. In dit verband is het een feit dat van Nederlandse zijde bij herhaling werd aangedrongen het (Pere-) Batterievuur in het Belgische grensgebied intensiever te bestrijden. Ook op Canisvliet o.m. de kanaalaanplant en zo mogelijk ook de bosschages hadden daaronder reeds te lijden. (zie ook Bosschages en Groenaanplant).

Op 6 juli was er opnieuw een stankgolf boven Zelzate en werd de 3e fase van het rampenplan afgekondigd met evacuatie van een hele wijk. Onderzoek wees uit dat dit veroorzaakt werd door een industrie ten zuiden van Zelzate. Inwoners van deze wijk vertelden "*We zijn deze stank al lang gewoon , het stinkt hier altijd !*"

Hierbij is het ook opvallend dat bezoekers van Canisvliet, niet uit de regio, steeds gelijkaardige opmerkingen maken. Inwoners van de kanaalzone merken door gewoonte daar weinig van, behalve dan op 16 oktober toen bij windstil weer een chemische luchtje boven Canisvliet hing. Hengelaars, bezoekers en ikzelf merkten dit zeer duidelijk.

Bij herhaling heb ik daarenboven vastgesteld dat er bij nagenoeg windstil weer op het kreekwater een vette roetzwarte film ligt, bijna zeker het gevolg van neerslag van verontreinigde lucht.

Meer gedegen en regelmatig onderzoek zou hier m.i. niet overbodig zijn.

☑ *Visbestand - Hengelseizoen*

Het visbestand van de Canisvlietsekreek blijft verstoord al is er zeker geen verdere achteruitgang. Brasem, Voorn, Karper en Baars vormen steeds veruit de hoofdbrok van de aanwezige vissoorten. Snoek is eerder zeldzaam, maar aanwezig. Snoekbaars is nagenoeg verdwenen, Zeelt sporadisch. Paling regelmatig, maar teruglopend.

De onvoldoende aanwezigheid van roofvis, zoals Snoek en Snoekbaars enerzijds en het zeer goed gedijen van witvis in het sterk eutroof water van de kreek anderzijds, vormen de kern van het verstoord visbestand. Wanneer de zeer vervuilde en dikke modderlaag zal zijn verwijderd kan hierin verbetering komen.

Het hengelseizoen, welke geopend werd op 27 mei, begon zeer slecht. Er werd tot nagenoeg half augustus geen vis gevangen met uitzondering van Paling en Karper. De oorzaak lag voor de hand. In de maanden juni en juli zaten in het kreekwater massa's watervlooien (*Daphnia*) en de vissen (en ook de watervogels) hadden voedsel in overvloed.

In mei en juni schoot de Karper weer kuit, dit was een zeer mooi en spectaculair op 4 en 25 mei. Er werden ± 90 vissen geteld.

Na half augustus werd weer vis gevangen, dit bleef zo tot ver in november wegens het soms zeer mooi en zacht weer. In die periode werden diverse flinke Snoeken gevangen, zeker meer dan in voorgaande jaren.

Er werd ook vastgesteld dat enkele hengelaars nog steeds blijven vissen elders dan vanaf de vissteigers. Er werd zelfs op bepaalde plaatsen oevergewas (riet, lisdodde) weggesneden, tot voorbij de Reigerskil, dus IN het reservaat ! Het behoeft geen betoog dat zulks niet kan.

Dit staat zeer duidelijk vermeld in het reglement van de hengelsportvereniging De Platzak. De hengelaars zelf hebben er alle belang bij zich hieraan strikt te houden.

Karpervissers gaan zo nu en dan aan de overkant van de vissteigers vanaf de floraweide, dus ook IN het reservaat - juist achter de daar aanwezige rietkraag, voorvoeren. Ook dit kan niet. De tekst op het daar aangebrachte bordje van het Staatsbosbeheer is daaromtrent duidelijk.

Er werd ook dit jaar niet gesleept.

☑ *Boschages - Wandelpad - Maaien - Snoeien - Groenaanplant*

De boschages in het recreatief gedeelte stellen het buiten enkele stervende en kwijnende bomen en struiken relatief goed, alles wat afsterft blijft liggen zoals het in een natuurreservaat past.

Indien het afsterven het gevolg zou zijn van lucht- en bodemverontreiniging (zure regen, verzuring e.d.) dan is dat uiteraard iets anders. Concrete aanwijzingen desbetreffend zijn er echter niet, maar wordt zeker niet uitgesloten.

Het wandelpad bleef heel het jaar goed bewandelbaar. Op 3 juni werden de boompjes (*Salix*) aan de zuidwestkant van de kreek gesnoeid. Op 20 juli werd heel de west- en noordkant gemaaid, het maaisel werd afgevoerd. Aanbeveling is hier niet te maaien binnen de afrastering aan de noordkant maar daar de flora zijn gang te laten gaan, zoals verleden jaar. Dit jaar werd daar de afrastering aan de ingang door maaiwerkzaamheden opnieuw vernield.

Op 9 september werden de boschages over de hele west- en noordkant zijdelings gesnoeid, waardoor het wandelpad nog meer vrij kwam.

Begin april werden rond het depot van de gemeente Sas van Gent in het noord-westen van Canisvliet 35 Italiaanse populieren geplant om de daar opgetrokken hangars minder opzichtig te maken. Ik dank hiervoor het gemeentebestuur van Sas van Gent.

Aan het Hoofd van Rijkswaterstaat te Terneuzen werd reeds op 4 oktober 1993 gevraagd om de aanplant op de kanaaldijk nabij de brug aan te vullen en te vervangen. Dit is jammer genoeg nog niet gebeurd. Deze bomen zijn destijds verwijderd wegens de lepziekte.

Ik herhaal hier dat deze groenafscherming, o.m. tegen luchtverontreiniging, voor Canisvliet van erg groot belang is, bovendien is zo'n kaal stuk dijk niet al te fraai. Met een beetje goede wil moet dit toch mogelijk zijn. Ik hoop dat dit nu spoedig zal gebeuren.

Ook het verzoek aan de heren Burgemeester en Schepenen van de gemeente Zelzate (België) om aan het eind van de Karnemelkstraat een aantal boompjes in te planten, als afscherming tegen de industrie, werd nog niet voldaan. Ook hier hoop ik dat dit spoedig zal gebeuren, dit werd mij deze zomer nog telefonisch (9 juni) beloofd door de Burgemeester van Zelzate.

Ook het verzoek om de grensdijk vanaf het kanaal tot aan de Vissersverkortingsweg te beplanten, zoals reeds ten oosten van deze weg het geval is, om Canisvliet af te schermen tegen de uitbreiding van de woonkern Zelzate, insteekhaven en industrie, blijft pertinent. Deze grensdijk is Nederlands grondgebied en staat te boek te Sas van Gent, District IV, Sectie C nrs 70 en 71.

Op 30 oktober werden de populieren aan de Vissersverkortingsweg gesnoeid.

Weidestrand - Beweiding - Maaien

Het vee kwam op de weide op 27 april (4 koeien en 1 kalf) en werd er weer afgehaald op 18 november. Alles verliep ordelijk, het vee brak niet uit ondanks de zeer warme zomer. Gelukkig had het vee door de aangepaste weideafrastering voldoende plaats om in het kreekwater te gaan drinken.

De floraweide werd niet beweid en hoop dat dit in de toekomst zo zal blijven. Deze weide werd gemaaid op 6 augustus (zie Flora). Heel het overige weidestrand werd, tegen jaarlijkse gewoonte in, niet gemaaid.

De zuidelijk gelegen weide naast de Vissersverkortingsweg werd begin juni beweid met 10 koeien en dit tot eind oktober. Tien koeien op een dergelijk klein perceel lijkt mij teveel.

In 1996 zal ook aan de noordkant van Canisvliet en flink stuk weide bijkomen (± 10 Ha). Wanneer dit gebeurt met een te maken plas/dras biotoop en drinkput verwachten we daar een opflakking van het weide-broedvogelbestand. Dit bestand is sinds 1970 onafgebroken achteruit gegaan en is nu nagenoeg onbestaande.

Jacht - Verstoring - Recreatiedruk

Er werd het afgelopen jaar, wanneer de jacht open was, op vrij regelmatige tijdstippen gejaagd IN het reservaat en aangrenzende percelen.

Wanneer het hele gebied tussen kanaal en de Vissersverkortingsweg, het statuut zal hebben van reservaat of van natuurontwikkelingsgebied en er geen landbouw meer wordt bedreven, kan er nog moeilijk sprake zijn van wildschade aan landbouwgewassen en is en blijft dit natuurgebied een bij uitstek geschikt fouragegebied, broed-, roest- en rustgebied voor veel vogels en zoogdieren.

Wanneer een gebied als Canisvliet dergelijke belangrijke functies heeft kan verhuur van de jacht in feite niet meer. Bij jacht is verstoring totaal en grondig. Rust is in een natuurgebied uitermate belangrijk.

Ik hoop dat het jachtbeleid aangepast zal worden aan de functies van het natuurreservaat.

Andere verstoringen waren diverse bezoeken van een mountainbikegroep uit België in januari die het wandelpad stuk reden en onbewandelbaar maakten. Loslopende honden en ruiters op het wandelpad in mei en juni en tenslotte een viertal verwilderde katten zorgden voor een niet te verwaarlozen verstoring in het broedseizoen.

De recreatiedruk bleef dit jaar binnen de perken, al zijn er regelmatig bezoekers/wandelaars en ook grote groepen, zoals op 26 november van ± 500 wandelaars uit België.

Het jaarlijks knal- en fluitconcert in de kersenboomgaard bleef achterwege om de eenvoudige reden dat er geen spreeuwen waren.

Een belangrijke gebeurtenis was in het begin september het aanleggen van een landbouwsluit aan het eind van de Vissersverkortingsweg waardoor het gewoon autoverkeer geen doorgang heeft. Tevens zijn er borden geplaatst "Bestemmingsverkeer", in Vlaanderen is dat "Plaatselijke verkeer". Het Waterschap 'De Drie Ambachten' oordeelde terecht dat deze weg als sluiptweg gebruikt werd en bovendien gevaarlijk is door teveel verkeer dat bovendien daar veel te snel reed. Alhoewel het verkeer op deze weg drastisch is verminderd rijden er nog velen gewoon door. Op 8 oktober was er aan de even verder gelegen grenspost aan de Tractaatweg politiekontrolle en reden ze op de Vissersverkortingsweg in file Nederland binnen.

Voor Canisvliet is het afsluiten van deze zeer druk bereden weg een goede zaak, omdat het de rust in het aangrenzend reservaat in een belangrijke mate in de hand werkt.

Eind 1995 vvoor de kreek dicht, er werd geschaatst door een groot aantal liefhebbers. ($\pm$ 300 schaatsers).

Tenslotte breek ik hier een lans voor de Schuttersvereniging uit Westdorpe die haar schuttersplaats wegens uitbreiding voor een woongebied verloren zag gaan. Een dergelijke activiteit is een schoolvoorbeeld van passieve recreatie.

Een nieuw terrein met veel afschermend groen tussen de Molenkreek en de Rijksweg ten zuidwesten aansluitend bij Canisvliet zou een goede oplossing zijn.

Sluikstortingen - vernieling

Sluikstorting viel dit jaar nogal mee, alhoewel:

Op 12 februari een flinke hoeveelheid steenpuin achter de bosschages aan het oostelijk van de Vissersverkortingsweg gelegen kreekje.

Aan het eind van Steenhovenstraatje (insteekweg kanaal-kreek) tegen het reservaat bij herhaling een grote hoop huishoudelijke rommel. Het lijkt daar een uitverkoren plaats te zijn, jaarlijks heeft daar sluikstorting plaats.

Op 24 juni twee grote zakken vuilstort met opschrift "Veevoerders Gavere + tel nummer" op het wandelpad aan de ingang van het reservaat!

Ook langs de Vissersverkortingsweg zo nu en dan plastieken zakken met vuil. Dit alles wordt zoveel mogelijk bijeengebracht en later meegegeven met de reinigingsdienst. In de Antoniepolder werd in november, naar zeggen, een sluikstorting betraapt - er was tussenkomst van de politie.

Voor het eerst hadden dit jaar ook vernielingen plaats. Zo werden op 24 juni zes boompjes (aanplant Salix) aan de zuidwestkant van het gebied moedwillig omgehakt. De reden voor een dergelijke baldadigheid is onduidelijk.

Op 12 maart bezochten enkele jongeren uit België (Girojeugd) het reservaat en staken enkele sloten en kantwallen in brand.

II. FAUNA EN FLORA

☑ *Vogels (zie ook bijlage 1 en 2)*

Het afgelopen vogeljaar is goed geweest. Van de 247 ooit op Canisvliet waargenomen vogelsoorten werden er opnieuw 133 vastgesteld, d.i. het hoogste aantal sinds 1989. Er kwamen geen nieuwe soorten bij. Wel waren er tal van bijzondere waarnemingen, zoals:

<i>Roerdomp (5x)</i>	<i>Kwak (11x)</i>	<i>Toppereend (1x)</i>	<i>Slechtvalk (1x)</i>
<i>Wespendief (1x)</i>	<i>Gr. Kiekendief (1x)</i>	<i>Visarend (1x)</i>	<i>Havik (2x)</i>
<i>Kwartel (1x) roep</i>	<i>Bonte Strandloper (1x)</i>	<i>Bokje (15x)</i>	<i>Houtsnip (7x)</i>
<i>Kemphaan (1x)</i>	<i>Zwarte Stern (1x)</i>	<i>Ijsvogel (8x)</i>	<i>Vuurgoudhaantje 1x</i>
<i>Bonte Vliegenvanger (1x)</i>		<i>Paapje (1x)</i>	<i>Roodborsttapuit 1 x</i>
<i>Baardmannetje (4x)</i>		<i>Roek (1x)</i>	<i>Bonte Kraai (1x)</i>

De laatste twee vogelsoorten waren vroeger talrijk, maar sinds 1970 nagenoeg verdwenen.

Treurig is het gesteld met de waadvogels, vroeger zo talrijk op Canisvliet. Laat ons hopen dat wanneer er rond het natuurgebied plas/dras biotopen zullen ontstaan deze mooie vogels weer terug zullen keren.

Ook de achteruitgang van zaadeters, zoals Groenling, Kneu en vooral Ringmus is de laatste 5 jaar opvallend.

Op 18 augustus zat er een groep van 182 Canadese Ganzen voor de schuilhut waarvan er 5 waren gemerkt met een aluminium halsring met zwarte letters. Bij navraag bleken deze vogels geringd te zijn het Provinciaal Domein te Wachtebeke.

Het nadeel van deze prachtige vogels is dat ze zich meer als neerhofdieren dan als wilde ganzen gedragen. Ze zijn daarenboven zeer dominant en verjagen andere watervogels.

Op 19 april zaten rond de schuilhut een flinke groep Aalscholvers waarvan er één geringd was aan de linkerpoot met een groene ring met witte letters. Met de telescoop kon ik de witte letters lezen en kwam zo te weten dat de vogel geringd was in Denemarken. De Aalscholver is de laatste jaren sterk toegenomen en is van doortrekker naar een jaargast geëvolueerd.

Bijzonder pijnlijk was het feit dat er in het afgelopen jaar een aantal vogels werden vergiftigd ! Op 31 mei een volwassen en een jonge Zwarte Kraai, op 4 juni eenzelfde vogel. Op 3 oktober drie reeds vergane krenge van deze vogelsoort en op 23 augustus een stervende Buizerd. Op 30 juli een stervend mannetje van de Bruine Kiekendief in een perceel aardappelen, vlak bij de kreek bespoten met DNCO. Ook daar enkele dode Graspiepers, Gele Kwikstaarten, Rietgorzen en zelfs drie Wilde Eenden.

Tijdens de zeer warme maanden juli en augustus brak er botulisme uit. Gelukkig bleven de slachtoffers beperkt (13 Wilde Eenden en één Bergeend).

Het broedseizoen was bijzonder goed. Er werden 50 soorten broedend aangetroffen, ook hier het hoogste aantal sinds 1989. Ook het aantal broedparen per soort was vooral bij de eenden bijzonder hoog. De aanwezigheid van een massa watervlooien (*Daphnia*) in het kreekwater in juni en juli (zie ook Waterkwaliteit) zal daar wel niet vreemd aan zijn. Er was voor vogels en vissen een zeer groot voedselaanbod. Ook een meer aangepast waterpeil speelde zeker een rol (zie Waterpeil).

Op 28 juni zwommen er 6 paar Bergeenden op de kreek met samen $\pm$ 70 pullies. 2 paar Slobeenden, 6 paar Tafeleenden en maar liefst 15 paar Kuifeenden.

Vermeldenswaardig waren ook Dodaars (1), Fuut (6), Bruine Kiekendief (1), Scholekster (2), Kluut (1), Groene Specht (1), Grote Bonte Specht (1), Blauwborst (5), Bosrietzanger (1) en Staartmees (1).

Daarenboven waren er twee nieuwe broedvogels, n.l. Boomkruiper en de Putter, welke het aantal broedvogels op 82 brengt.

De twee vlotjes uitgelegd voor het Visdiefje bleven evenals verleden jaar onbezet. Van de 14 nestkastjes waren er 11 bezet, zeven door Koolmees, vier door Pimpelmees, de overige drie open-vogelhuisjes bleven onbezet.

Tenslotte dient vermeld dat op een perceel (braakliggend vanaf verleden jaar, $\pm$ 1 Ha) aan de noordkant tal van vogels zaten te broeden of jongen hadden. Het betrof hier een zevental Kievieten, 3 paar Graspiepers, 2 paar Gele Kwikstaarten, 4 paar Rietgorzen, 1 paar Kleine Plevier en enkele Wilde Eenden. ***Tegen alle afspraken in met het Staatsbosbeheer en de betrokken landbouwer werd op 20 mei alles omgeploegd, met alle gevolgen vandiën, alles werd vernield!!***

De vogels waren daar terechtgekomen omdat alle omringende percelen in de loop van april werden bewerkt (landbouw).

Jammer dat dergelijke dingen gebeuren in een natuurreservaat, laten we hopen dat zulke zaken vanaf nu tot het verleden zullen behoren.

☑ Vlinders - Libellen - Andere dieren en insecten

Het vlinderjaar was ondanks de mooie zomer niet zo denderend (luchtvervuiling!). De eerste vlinders verschenen op 23 maart (Kleine Vos, Dagpauwoog en Gehakelde aurelia) en de laatste op 25 november (Atalanta) wat uitzonderlijk laat is.

Kleine Vos, Dagpauwoog, Geaderd Witje, Klein Koolwitje, Bont- en Bruin Zandoogje en vanaf 28 juni de Atalanta waren vrij regelmatig en soms talrijk. Op 25 augustus vlogen er 7 Atalanta's in groep. Het Icarusblauwtje werd 5x vastgesteld, Gehakelde aurelia 3x, Argusvlinder 3x, Landkaartje 3x (lente- en zomervorm), Distelvlinder 2x, Hooibeestje 2x, Dikkopje 2x en het Oranje Zandoogje, Groot Koolwitje en Citroenvlinder 1x.

Van de 21 op Canisvliet ooit waargenomen vlinders werden er 17 soorten opnieuw aangetroffen. De Koninginnepage, Oranje luzernevlinder, Kleine vuurvlinder en Koevinkje ontbraken.

Aan de Libellen (*Ordonata*) werd ingevolge de prachtige zomer bijzondere aandacht besteed, er werd een poging ondernomen om tot een juiste determinatie te komen van de verschillende voorkomende soorten.

Bij de Juffers (*Zygoptera*) werden minstens 4 soorten vastgesteld. Bij de Libellen (*Anisoptera*) werden Grote Keizerlibel, Paardebijter ook Platbuik genoemd, en de Blauwe Glazenmaker, alsmede zeker 5 soorten Heidelibellen aangetroffen. Verder onderzoek om tot een juiste inventarisatie van de *Ordonata* van Canisvliet te komen is echter zeker nodig.

Op 3 augustus zag ik voor het eerst het zeer mooi blauwgroen mannetje van de Weidebeekjuffer (Calopteryx splendens). De tweede bekende waarneming voor Zeeuwsch Vlaanderen en een nieuwe soort voor Canisvliet.

Verder was het insecten-leven eerder onopvallend en begon met de eerste Hommel op 4 maart (vroeg/zachte winter). In juli en augustus (zeer warm en droog) overal zeer veel Sprinkhanen. Op 8 juli werd een Sabelsprinkhaan (*Phasganura cautans*) in het struikgewas aangetroffen.

Het is zeer duidelijk dat het insectenleven op Canisvliet de laatste 20 jaar sterk is teruggelopen. Luchtvervuiling en verzuring spelen hierbij zeker een rol. Laten we hopen dat dit in de toekomst zal verbeteren, insecten zijn immers het voedsel bij uitstek van zeer veel dieren in het algemeen en de vogels in het bijzonder.

Andere dieren

Van alle zoogdieren blijft het Konijn het meest voorkomende dier. Op alle inventarisaties en bezoeken (148) werd het aangetroffen met een gemiddelde van 10 exemplaren per tocht, voornamelijk aan de noordkant en rond en in de boomgaard. Ook de Haas was goed vertegenwoordigd. Tussen 25 januari en 31 mei regelmatig te zien van min. 2 tot max. 9 exemplaren, zoals 23 maart 9 Hazen in groep met hun prachtig paringsgedrag.

Daarna komt zeker de Mol. In heel het reservaat zijn molshopen een talrijk verschijnsel en komen overal voor.

Dit jaar werd op 10 en 11 juni een uitgebreid onderzoek naar het muizenbestand op Canisvliet verricht door L. Calle en medewerkers van de De Steltkluut. Er werden 36 'live-traps' (inloopvallen waarin de dieren in leven blijven) geplaatst. Twee vangronden leverden 15 vangsten op van 8 Bosspitsmuizen, 7 Rosse Woelmuizen (1x 2ex.) en 1 Dwergspitsmuis, voorwaar een mooi resultaat.

Wij danken hier de heer Calle en zijn medewerkers voor dit onderzoek, welk in een beter inzicht resulteerde van het muizenbestand op Canisvliet.

De Veldmuis werd 2x aangetroffen (dode ex.), de Bruine Rat 1x en de Woelrat ook 1x.

De Muskusrat was dit jaar opvallend talrijker dan voorgaande jaren en komt meer voor dan aanvankelijk werd vermoed. Tussen 10 maart en 9 september waren 12 waarnemingen tot maximaal 5 exemplaren en vervolgens nog 2 ex. op 8 november en één op 11 november.

Op 25 augustus werd tussen het wandelpad en de rietkraag een ijzeren rattenvaakje gevonden, welk bij nader toezien een Muskusratvaakje bleek te zijn. De bevoegde en door het Waterschap aangestelde muskusratvanger kan deze bij mij komen ophalen (Tel. 09-224.04.21)

De lijst van de op Canisvliet aangetroffen Muizen en Ratten ziet er als volgt uit:

<i>Dwergspitsmuis</i>	<i>Bosspitsmuis</i>	<i>Waterspitsmuis (2 wn. 1993/94)</i>
<i>Rosse Woelmuis</i>	<i>Waterrat</i>	<i>Woelrat</i>
<i>Muskusrat</i>	<i>Veldmuis</i>	<i>Dwergmuis</i>
<i>Bosmuis</i>	<i>Bruine Rat</i>	

In maart en april waren er diverse vondsten en waarnemingen van dode of levende Egels. de Wezel werd éénmaal gezien op 7 mei. Bunzing, Hermelijn, Waterspitsmuis, Waterrat, Dwergmuis en Bosmuis werden niet gezien.

Opvallend was ook de totale afwezigheid van Vleermuizen in de laatste jaren. Oorzaak: Luchtvervuiling, afname insecten ??

Amfibieën:

De Pad werd in april enkele malen aangetroffen en de Bruine Kikker was talrijker dan voorgaande jaren. Tussen begin april t/m 28 oktober werden regelmatig Bruine Kikkers gevonden tot max. 5 ex. in nat gras. Ook in de oostelijke, minst vervuilde, sloot aan het weidestrand was kikkerdril, maar geen jonge kikkers (dikkopjes). Op 23 december vond ik bij regenachtig weer nog een exemplaar aan de oever van het weidestrand. Het dier had kennelijk zijn winterslaap onderbroken en reageerde (te)attent op de zachte weersomstandigheden.

Een prettige vaststelling was zeer zeker de aanwezigheid van de Groene Kikker op bepaalde minst vervuilde plaatsen in de rietkraag. Vanaf begin april tot eind mei werd vrij regelmatig zijn gekwaak gehoord. De beroepsvisser en leden van Staatsbosbeheer bevestigden dit.

☑ Flora

De winter 1994-1995 was uitzonderlijk zacht. In januari en februari ging de thermometer slecht éénmaal onder het vriespunt (-1 op 5 januari). Dit had duidelijk zijn invloed op heel het flora-gebeuren. Op 3 januari stond de Hazelaar in bloei. Els en Wilg volgden op 4 februari, die dag ook het Klein Hoefblad. Op 4 maart de Sleedoorn, waarna de flora volop gang kwam (Madelief, Paardebloem, Paarse Dovenetel e.a.). De eerste Pinksterbloem trof ik aan op 24 maart, wat onmiskenbaar vroeg is.

In het voorjaar en de zomer vond ik opnieuw alle voor Canisvliet zeldzame planten, zoals de Veelbloemige Salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), Wilde Asperge (*Asparagus officinalis*), Platte Bies (*Scirpus planifolius*), ook opnieuw de Moerasandijvie (*Senecio congestus*) en het Kruipend Moerasscherm (*Apium repens*) vrij talrijk op het weidestrand. Van deze laatste soort zijn nog maar drie vindplaatsen in Nederland bekend.

De Dotterbloem (*Caltha palustris*), vroeger zo talrijk op Canisvliet, is jammer genoeg verdwenen. Ook van de onderwaterflora was niets te merken. Toen in juni en juli het kreekwater bijzonder helder was en men nagenoeg overal tot op de bodem kon kijken werd nergens onderwaterflora vastgesteld.

De orchideeën nemen daarentegen nog steeds toe. De Breedbladige orchis (*Orchis majalis*) verspreid zich langzamerhand over heel de floraweide en de Breedbladige Wespenorchis (*Epipactis latifolia*) langs het wandelpad en aan de noordkant.

De rietkraag kwam behoorlijk tot zijn recht. De Grote- en Kleine lisdodde (*Sparganium*) deden het bijzonder goed. Toch was ze op diverse plaatsen opvallend geel gekleurd. Vervuilde modderlaag en neerslag van vervuilde lucht kunnen de oorzaak zijn. Rietmaden trof ik niet aan.

In juni was er op de floraweide een explosieve ontwikkeling van de Grote Ratelaar (*Rhinanthus glaber*) wat een verrassing was.

Ingevolge de zachte maand november waren er ook in die maand nog bloeiende planten zoals Streepzaad, Paardebloem, Madeliefje e.a. In december kwam er een vorstperiode en was alles verdwenen.

Paddestoelen:

Ook aan het paddestoelenbestand werd het afgelopen jaar bijzondere aandacht besteed, dit ondanks de zeer warme zomer en droog najaar.

De bestaande lijst van 51 soorten werd grondig herzien, verbeterd en aangevuld. Op 3 oktober kwamen de heren W.D.J. Kuijs en T. Fransen, mycologen, op bezoek en maakten we samen een grondige inventarisatietocht. Er werden maar liefst 64 nieuwe paddestoelen soorten aan de bestaande lijst toegevoegd, die nu uit 115 soorten bestaat.

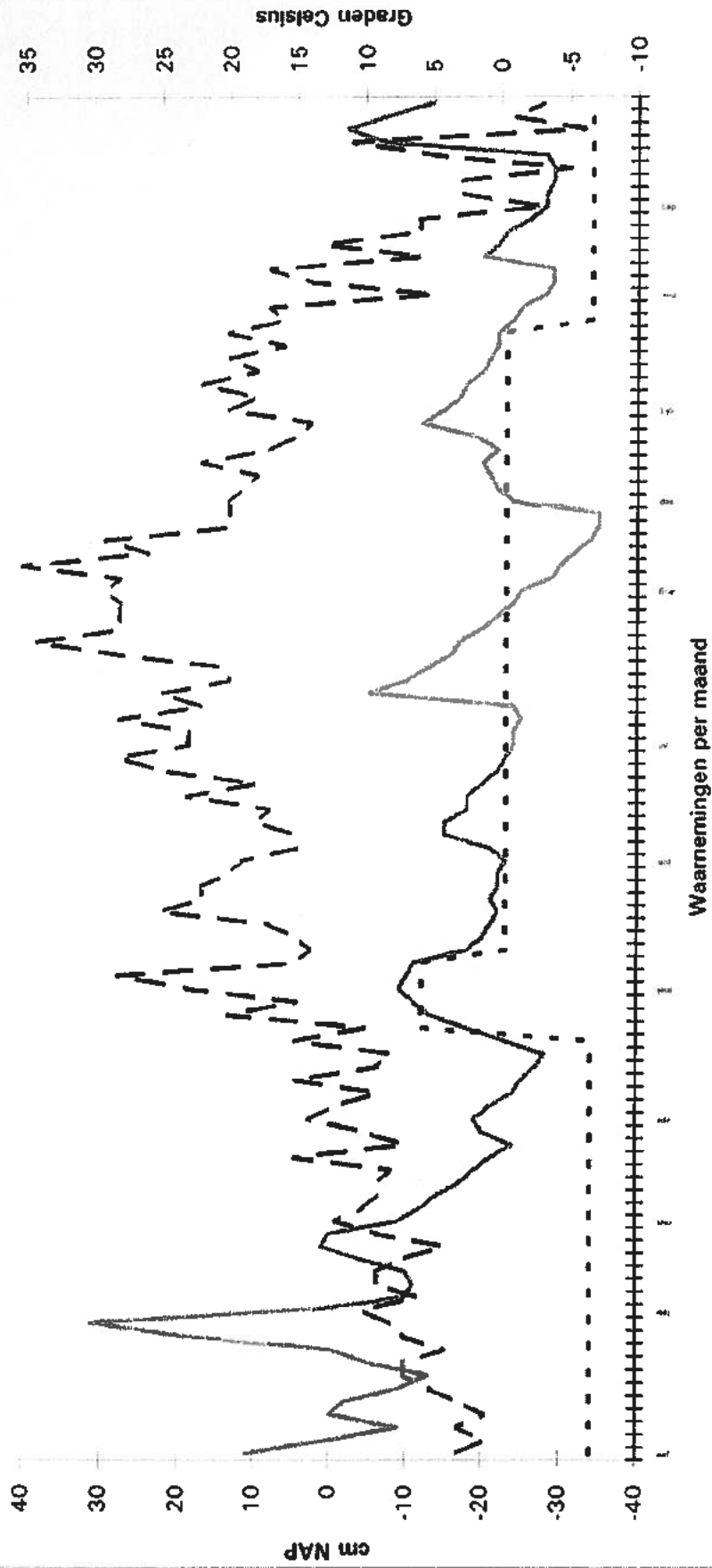
Als zeldzaamheid vermeld ik hier de Kleine Bruine Bekerzwam (*Micolachnes hemisphaerica*). Dit zou de tweede vaststelling voor Zeeland zijn !

Maar ook de Zadelzwam, Tijgerhoutzwam, Oesterzwam, Beurszwam, Grote Parasolzwam, Geschubde inktzwam, Prachtbundelzwam, Fluweelboleet zijn sierraden voor Canisvliet.

Het past hier zeker de heren Kuijs en Fransen te danken voor hun deskundige medewerking. Dankzij hen kwamen we veel meer te weten over paddestoelen in het algemeen en het bestand van Canisvliet in het bijzonder.

In het algemeen dient echter gesteld dat het paddestoelenbestand van Canisvliet sinds 1960 (ruilverkaveling) achteruit is gegaan. Veel soorten worden niet meer aangetroffen. Zure regen, monocultuur, grondwaterpeil en vooral het gebruik van meststoffen in de moderne landbouw (verzuring) zijn hier de oorzaak van. We hopen dat met de uitbreiding van Canisvliet en een meer natuurvriendelijk beheer hierin verbetering zal komen.

**STAATSNATUURRESERVAAT "CANISVLIET"
EVOLUTIE 1995**

Waterpeil   - - - - - Dam stand   — — — — — Temperatuur